

Jog és kötelesség a családjogban címmel a Magyar Jogászegylet civiljogi szemináriumának november 10-iki vitaestjén *Dr. Wagner Lilla* tartott előadást.

Az előadó e fogalmak általános jogfilozófiai jelentőségét boncolta — s elsősorban azért épp a családjogon belül, mert a jognak ez a területe az, amelyben leginkább érvényesül a *személyesség* és a *viszonosság* elve, a jog és kötelességgondolat e legsajátosabb velejárója. W. L. voltaképp a Grosschmid és Szász-Schwartz-féle elgondolásokból indult ki, s a családjog személyiségjogi részének azóta eléggé elhanyagolt területén ezeket fejlesztette tovább — azonban néhány merőben új eredményre is jutott a régi elgondolások következetes revíziója alkalmából.

Ezen új elgondolásai közül a következőket emelhetjük ki:

Először is, a „jogi személy“ konstrukciójának a mintájára, annak ellenpárjaként állítja fel az „*intézmény*“ fogalmát, azaz az olyan egyesülést, melynek morális öncélúságot tulajdoníthatunk. A jogi személlyel szemben, melyet fikcionált aktív személyiségi jogok (pl. cselekvőképesség) illetnek meg, az intézménynek passzív személyiségi jog jár: bizonyos tiszteletbentarttatási igény. Ilyen intézmény az állam is — de a házasság is intézmény-jogú. Ez azt jelenti, hogy jogok illetik meg tagjai részéről, kiket irányában kötelességek terhelnek.

Második következmény, hogy ennél fogva a családon belül egyéni „jogok“ alig, csak kötelességek léteznek; előbbiek rendszerint csak quasi-jogok: — jogokként fellépő kötelességek, vagy kötelességek beteljesítését lehetővé tevő feljogosítottságok. *Jog és jogositottság* éppoly kevésbé azonos mint kötelesség és kötelezhetőség. Szorosan véve joga mindenkinek csak saját, jogositottsága ellenben a más érdekének a keresztülvitelére is lehet. A más érdeke ez esetben a házasság, mint intézmény, vagy, ezt is megelőzőleg, a gyermek érdeke. Egyébként is a családjogon belül egyetlen nagy jogpolitikai elvet kellene ebből folyólag is megvalósítani: a *favor minoris*-t.

Szembenáll W. L. azzal a felfogással, mintha a családjogon belül elképzelhető volna jog, amely kötelesség is, kötelesség, amely jog is. A jog lényegéhez tartozik, hogy igénybevétele tőlünk függjön (róla le is mondhassunk) a kötelességet azonban már nem választhatjuk fakultative. Egyetlen aktusban ez ellentmondás volna. A családjogban e kettő gyakran azért tűnik egynek, mert sokszor vagy igen szorosan kapcsolódik két aktus, vagy helyettesíthetik is egymást.

Érdekes tétele, hogy míg a jog egyéb területein jogok állnak kötelezhetőségekkel szemben, — a családjog sajátos természetét az adja meg, hogy itt *jogosítottságok* kerülnek kötelességekkel szembe.

A kötelesség fogalmához is újszerű megfontolásokat ad: ez voltaképp a *másnak* a joga, de a *másnak* olyan joga, melynek érvényesítése nem a *jogosított*nak, hanem a kötelesség alanyának a kezébe van letéve. Egész kis rendszere kerekedik ki nála ezeknek a fogalmaknak szoros elhatárolásából a személyiségi jog elvi jogszabá-

lyainak — mint amilyen pl. az, hogy senkinek több jogosítottsága nem szabad, hogy legyen e téren, mint amennyi ezzel lehetővé teendő kötelessége, stb.

Végül meg kell jegyeznünk, hogy W. L. a család intézmény-mivoltát csak bizonyos eszmei relációnak a tagjai közt még való fennálltához köti s a tiszta (nem vagyoni) családjogot ennelfogva úgy határozza meg, hogy az a házassági életközösség tartama alatti személyiségi kötelmek joga; — ami bizonyára vitára fog alkalmat adni közte és azok közt, akik a házasság lényegének a személyes kapcsolat, az életközösség megszűnte után való teljes felbomlását tagadják.

IRODALOM.

Kuncz Ödön dr. egyetemi ny. r. tanár: **A magyar kereskedelmi és váltójog.** Harmadik bővített és átdolgozott kiadás. I. rész 1. fele: A kereskedő vállalata, I. rész 2. fele: Kereskedelmi társaságok. 839 oldal. Grill, 1937.

Már az előszó hangsúlyozza, — nyilván a szerző tanári jellegére tekintettel — hogy a mű nem tankönyv, hanem kézikönyv. Ha azonban erre a könyvre azt mondjuk, hogy kézikönyv, még keveset mondtunk. Olyan kézikönyvről van szó, mely nemcsak a kereskedelmi jogot, hanem az azt érintő mellékjogokat is bőven tárgyalja.

Aki Kuncz Ödönt ismeri, tudja azt, hogy a jogtudományok valóságos élő enciklopédiája, ki a tudomány magaslatain éppen olyan biztossággal jár-ke, mint a gyakorlati élet ösvényein és útain, vezessenek azok akár egy nagy vállalat központi irodájába, akár egy megszorult kereskedő egyezkedési tárgyalásainak helyszínére. Kuncz ebben a művében mindazt a sokfelé ágazó jogi tudását és gyakorlati ismeretét könyve szolgálatába állítja. A mű nemcsak a kereskedelmi törvény jogi és gyakorlati magyarázata, hanem a törvény tételeivel vonatkozásba hoz minden olyan lehetőséget, melyre a tételes jog nem terjeszkedik ki.

Igy „A kereskedő vállalata” cím alatt az üzletet mint a forgalom tárgyát, mint vagyonszösszeséget és mint a jogok és kötelességek hordozóját tárgyalja, majd az üzlet védelméről szólva kitér a végrehajtási- és csődjog hiányaira és az üzletet, mint dologi forgalom tárgyát az eladás, öröklés, haszonélvezet, bérlet, zálog és végrehajtás tárgyaképen külön-külön elemzi. A K. T.-ben olyan röviden érintett könyvek vezetéséről szóló §-ok Kuncznál szinte testet öltenek és a könyvek vezetésének, a leltár és mérleg felállításának módjáról, a könyvek bizonyító erejéről és a bizonyítás módjáról szóló fejezetek plasztikusan közlik